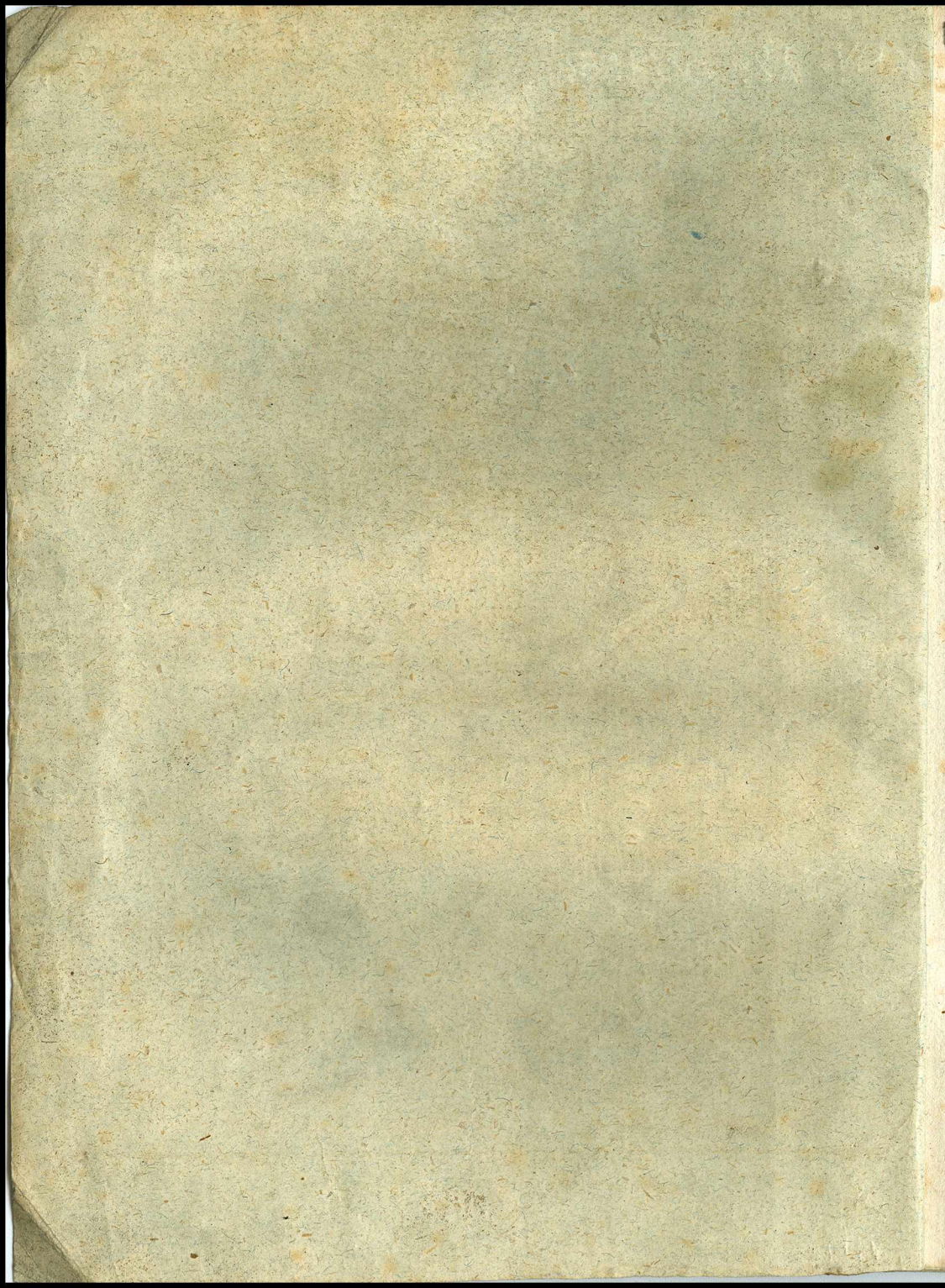

85400-84-KNY

M A T E R I A
T E N T A M I N I S

E X

U N I V E R S O J U R E H U N G A R I C O ,

Q U O D E X

P R I V A T A I N S T I T U T I O N E

A U C T O R I T A T E

I L L U S T R I S S I M I D O M I M I

I O S E P H I

E C O M I T I B U S

S Z Á P Á R Y

D E E A D E M

Perpetui in Muráj - Szombath, & Szécsin - Szi-
geth, S. C. & R. A. Majestatis Camerarii, Incltyti
Comitatus Syrmienensis Supremi Comititis, nec non
Superioris Regii per Districtum literarium Po-
soniensem Scholarum, & Studiorum
Directoris.

S U B I V I T

D O M I N U S C O M E S

I O A N N E S Z I C H Y

D E V Á S O N K Ö .

Posonii Mense Junio Anno 1797.

KNY-18-00758

EX
HISTORIA
JURIS HUNGARICI

I.

Studium Historiæ Juris Patrii ad assequendum verum Legum spiritum, non tantum utilissimum, sed et summe necessarium est. *a)*

II.

Tribus illud absolvitur Periodis :

Prima Jus, et Consuetudines Hunnorum complectitur usque tempus, quo fidem Christianam amplexi sunt.

A 2

Alte-

a) Vide B. Systema Litterarium in. §. 187.

*Alter*a Constitutiones ab hoc tempore latas usque compilationem Tripartiti, sive Uladislau II. ac *Tertia* reliquas Leges ad ætatem usque nostram perlatas comprehendit.

III.

Leges Hunnorum, quod hi scribendi arte destituti fuerint. *a)* adducere admodum difficile, hos tamen ex indictis conventibus, concitis Magistratibus, *b)* constituto ad Lites fopriendas *Kadáro*, Jure consvetudinario usos, ac juxta illud Lites enatas dijudicatas fuisse demonstratur. *c)*

IV.

Per Attilam pro suprema Ejusdem potestate Leges quoque positivas latas fuisse evinci potest. *d)*

V.

Ab Hunnis ad Auares aliquid consvetudinis traductum fuisse non est ambiguum, amplissimo Regno in *Hagias* diuiso, quibus *Chagani*, seu *Chani* præfecti fuere, *Toluno* summam Imperii apud Eos tenente. *e)*

VI.

a) Cl. Pray in Dissert. prævia de origine Hunnorum.

b) Ibidem.

c) Priscus Rhetor in Excerpt. Legat ad Attilam Joan Thuroczius capite X. Chron. Ung.

d) Petrus Callimachus Excerpt. Nicol. Olahus in Attila Capite IV. Bonf. Libro III. Dec. I.

e) Vide adnotat. Cl. Pray Hist.

VI.

Notabilior Juris forma sub Hungaris Arpadiano sanguini semet succipientibus summo Imperio in Arpadum, Ejusque successores translato, a) potestate Judiciaria *Gyllæ*, & *Charchan* delata b) suprema tamen penes Principem, & Communitatem permanente c)

VII.

Jurisdictione sacrae Regni Coronæ simul cum Imperio, & Regimine a Communitatis autoritate in S. Stephanum translato d) præclaræ e) Anno adhuc 1016. f) editæ sunt per Eundem constitutiones, quas Genti suæ proprias esse voluit. g) & *Strigonii* decrevit. h)

VIII.

Harum Religioni nihil obfuere latæ per Petrum Leges i) aut Jus quoddam Bojoaricum, cujus nulla in Jure

a) Anonymus Cap 40. Cl. Palma in Notit. Rerum Hung.

b) Anonymus Cap. 53.

c) Thuroczius chron. Par. 1. C. 10. Verböcz p. 1. Tit 3.

d) Ibidem.

e) Verböczius Tit. 6. 22.

f) Carthuitius in Vita S. Stephani Cap. 2. §. 13.

g) Vid. præfat. S. Stephani ad Lib. II.

h) Nonnulla exemplaria Ms. *Tulnæ*, aut *Tolnæ* habent.

i) M. Thurocz Chron P. II, Cap. 25. Bonf. Dec. II, Libro II.

re Hungarico mentio, locus apud Patriæ Historicos reperitur nullus a)

IX.

Promovit Justitiam Legum suarum Ministerio *pius ac christianissimus* b) Rex S. Ladislaus optimis c) Constitutionibus, quas Verböczius Ecclesiasticas magis, quam Civiles esse asserit. d)

X.

Colomanno Regi Judiciorum Oðavaliū e) Belæ III. introduci Processus *Libellatici* Origo merito tribui potest f)

XI.

Jure optimo Andreas II. reparaverat, & contulerat per Bullam Auream Nobilitares prærogativas g) quam prouti Hungari summe venerantur h) ita inconcussam ejusdem observantiam Serenissimi, & Augustissimi Regni Hun-

a) Petrus de Réva Cent. I. pag. 4. M, Thurócz p. 2. Cap. 37, Cl. Pray ad vitam Petri.

b) Vid. initium Lib. I.

c) Verböczius Tit. 6. par. 2æ. §. 5.

d) Ibidem §. 9. Vid. Decreta ejusdem Libri II, et III.

e) Colom. Lib. I. Capp. 1. 7. 8. 20. &c.

f) Petrus de Réva Cent. II. pag. 12 Bonf. Dec. II. Lib. VII.

g) Vid. præfat. ad initium Decreti ejusdem §. 2, & 3.

h) Verböczius Tit. 6. 2æ §. 6.

Hungariæ Reges, ac fucceffores Jurisjurandi Religione ftabiliunt. a)

XII.

Bela IV morem Avi fui prope abolitum in usum revocavit b) Carolus autem I. ad abolendum Judicium ferri candentis, et aquæ ferventis c) rectum procedendi Ordinem, non Leges quaspiam ex *Galliarum finibus* introduxit. d)

XIII.

Mathias Corvinus malo fucceffu Justinianæum Jus inducere tentaverat. e) At Decreto VI. quod *majoris* nomine Jurisconsultis venit, id effecerat, ut Legibus major vis, constantia, et firmitas adderetur. f)

XIV.

a) 2 & 4. 1687. 4. 1715. 2. 1741. 2. 1791. & 2. 1792.

b) Vide Bonf. Decr. 2. Libro VIII.

c) Describit formalitatem hujus Judicii Petrus de Réva Cent. 4. pag. 22. & sequend. Mathias Belius in apparatu Regni Hung.

d) Verböczius Tit. 6. 22.

e) Vid. Hotomannus in Antitriboniano cap. 17. pag. 190. & 191. Ludovicus Vives de causis corrupt. art. Lib. 7. in fine. Franc. Balduinus de Institut. Hist. Univ. & ejus cum Jurisprudencia conjunctione Lib. 7. pag. 247. 248. Herm. Conringius de Orig. Juris Germ. Cap. 32. & Christ. Thomafius in Delineat. Hist. Jur. § 161.

f) Vid. Præfat. Decret. VI. in § I. Epitomen harum Legum exhibet Bonf. Dec. IV. Lib. 7. Casparus Ens Rer. Hung.

XIV.

Quod in emendatione Jurisprudentiæ aggressus est Mathias, illud perfecit Uladislaus II. dum ad preces Regnicolarum consuetudines Patrias in scriptum redactas esse voluit, a) sedulitate, et Opera Stephani Verböczii b) compilatas Regio consensu suo munivit, c)

XV.

Operi huic, quod sub nomine Tripartiti prodiit, nihil obfuit magno apparatu compilatum sub Ferdinando I. quadripartitum d) ab JJ. Statibus et Ordinibus certis ex rationibus non acceptatum, Regia confirmatione, et publica auctoritate destitutum. e)

XVI.

-
- a) Vid. Decret. ejusdem III. art. 6. Decr. V. art 31. Decr. VI. art. 20. Petrus de Réva Cent. 6. pag. 58. Istvanfius Rer. Hung. Libr. 2.
- b) Vid Præfat. hujus Autoris, vitæ ejusdem Descriptio reperitur in specimine Hung. Literatæ Davidis Czvittingeri, fusior apud Cl. Paulum Valaszky in Dissertatione Historica Epistolica.
- c) Vid. Conclusio. Operis, & conf. Ulad. in Corp. Juris.
- d) Art 3. 1527. 21. 1548. 10. 11. 1550. 15. 1553. 30. 1563. Cl. Pray Libr. 6. Annal. Reg. Hung. ad Ann. 1553. ubi enumerantur nomina concinnatorum Jurisconsultorum ætate illa florentissimorum, exstat inter Ms. Jur. Civ. Bibl. Palat. Nro 73.
- e) Vid. Timon. Epit. Rer. Hung. ad Annum 1552. Kerchelich in Hist. Eccl. Zagrab. Kittonich, Cap. 8. Quæst. 34.

XVI.

Præcorum Hungariæ Regum Decreta fvasu Zachariæ Mossóczy id temporis Episcopi Vacienfis in unum redegit corpus Joannes Sambucus (Sambóky ab aliis dictus) et Francofurti Anno 1581. prelo subjecit. Mosfocio concinnatio, & brevis quidam Regum vitæ extractus rectius attribuitur, quem ille vestigiis Thuroczii infistens singulo Regis Decreto præfixit, et vulgavit Tyrnaviæ 1584. Hæc Decretorum collectio sub Ferdinando I. suum habuit exordium, sub Rudolpho in effectum ivit a)

XVII

Gloriosissimi non interrupta serie Ferdinandi I. Successores plurimis decretis suis Jurisprudentiam Hungaricam eximie auxere, quos inter Maximilianus speciale Jus Montanisticum peculiari constitutione in plures Articulos redacta locupletavit. b) Rudolphus Jus Tavernicale restauravit. c)

XVIII.

a) Præfat. Mosfociana Edit. Corp. Juris anno 1584. prostat.

b) Constitutio Montana vulgo Maximilianische Berg Ordnung dicta, Viennæ primum 1573. edita, dein 1703. ibidem recusa, prodiit summarius ejusdem Extractus Wratislaviæ 1649. ab Autore Joanne Steinhübel Civitatis Cremnicienfis Rerum Montanarum curatore, stabilitum Jus Montanisticum est Articulo 108. 1723. 25. 1791

c) Vid. Inscriptionem Juris hujus in Tomo II. Corporis Juris circa finem.

XVIII.

Leopoldus I. omnia ad exactiorem, celerioremq̃ue Justitiæ administrationem prudentissimo consilio direxit *a)* promovisset plurimum Josephus I. nisi conatum Ejus præcox mors interupisset. *b)*

XIX.

Ultra Antecessores suos in Juris reformatione progressus est Carolus III. qui id operis suscepit, ut plenum Juris Systema conficiatur. *c)* confectum equidem est Anno 1715. Opus Juridicæ Commissionis Systematicæ *d)* cujus eximius labor, quamvis ex plurimis Articulis Decreti II. Annorum 1723. & 1729. eniteat, neque tamen illud publicam Tabularum vim nactum fuit.

XX.

a) Testimonio sunt Decreta ejusdem IV. in quibus plurimi Art. istud præcipiunt.

b) Indicta in Diem 29. Mensis Februarii 1708. per Eum Diæta, Tractatus propediem in Articulos concludendi ob interventam pestem interrupti, Comitæque dissoluta fuerant, Disceptationes tamen jam id temporis factæ Articulos 1715. ingressæ sunt. Vid. Præfationem Decreti anni ejusdem.

c) Vid. Art. 24. 1715.

d) Elaboratæ fuerant illo jam Anno certæ observationes seu glossationes in opus Tripartitum, quas Author Tyrocinii Juris Hungarici suo Operi ad plures Titulos adduxit, dictaque sua munire studuit.

XX.

Veterem Tribunalium Jurisque dicundi rationem in optimam relegit normam Carolus III. a)

XXI.

Augustissima p. m. Domina, et Regina Apostolica MARIA THERESIA inter optimas Constitutiones suas huic adhæsit. b) adceleriozem autem Justitiæ administrationem deinceps in Tribunalibus observandam, elaborandam in conformitate Articuli 10. 1500. Decisionum collectionem Exc. Curiae commisit, prodiit opus sub nomine *Plani Tabularis Jurisprudentibus notum.*

a) Vid. Decreta ejusdem Annorum 1715. 1723. & 1729.

b) Exstant ejusdem Decreta de Annis 1741. 1715. 1751.

D E
NATURA, PRINCIPIIS,
E T
SUBSIDIIS JURIS
P R I V A T I H U N G A R I C I

XXII.

Complexus Legum, & Consuetudinum huic duntaxat Regno adcommodatarum, ac ad ejus felicitatem promovendam latarum Jus Municipale Hungaricum in Genere audit. Privatum: si Jura, & officia privatorum inter se definiat.

XXIII.

Habitus Leges, & Jura Hungariæ propria, ex certis principiis legitimo nexu deducendi, iisque casus obvenientes adplicandi, Jurisprudentiam Hungaricam constituit.

XXIV.

Unde neque *Theoriam*, neque *Praxim* solam ad hoc, ut quis Jurisprudens dici possit, sufficere in comperto est.

XXV.

Principia Juris Patrii ex Titulo 6. 2æ tria statuuntur.

- a) *Leges Regni communes.*
- b) *Privilegia Regum.*
- e) *Sententiæ Judicum Regni Ordinariorum, ad hæc Consuetudines, & statuta particularium Locorum referuntur.*

XXVI.

XXVI

Cum Jus Regni nostri maxima ex parte ex privilegiis Principum, & Sententiis Judicum Regni ordinariorum ortum suum traxerit, recte *consuetudinarium* dicitur.

XXVII.

Leges jam *scriptæ*, jam *non scriptæ* dantur, illæ *expresso*, hæ *tacito* Principis consensu feruntur, rite constitutæ post legitimam promulgationem omnes obligant.

XXVIII.

Authentica Legum Interpretatio soli Legislatori competit, *usuale* consuetudo inducere potest, cujus tanta est Vis, ut & Legem anteriorem oppositam abroget.

XXIX.

Privilegia legali solennitate destituta nulla sunt, præjudicia invalidanda, legali usu destituta ad classem *Obsoletorum* recidunt. Quapropter *antiqua* per Principem confirmari, *Obsoleta* Confirmatione Regia convalescere nequeunt.

XXX.

Præjudicia, & Decisiones Excelsæ Curiae Regiæ in casibus similibus usque provisionem Legum Judicibus inferioribus normam ponunt.

XXXI.

Ad perfectam Jurisprudentiam consequendam præter Politicam, & Statisticam subsidia Juris utpote: Historiæ Regni, & adnexarum Provinciarum, Diplomatum Regni, Styli veteris, & novi Notitia, Autorum denique de Jure erudite commentantium lectio sunt necessaria.

E X

INSTITUTIONUM JURIS PRIVATI HUNGARICI LIBRO PRIMO.

XXXII.

Personæ in statu Civili *Ecclesiasticæ* aliæ, sive *Spirituales*, *seculares*, seu *Politice* aliæ sunt; inter illas Prælati, inter has Barones Regni eminent, respectu dignitatis singularibus statui suo attributis præerogativis, ratione Nobilitatis omnes Jure communi Nobilium utuntur.

XXXIII.

Hinc Personæ Ecclesiasticæ quoad Bona temporalia coram quocunque judice seculari stare tenentur.

XXXIV.

Modi primitivam Regni Nobilitatem consequendi ex parte

I. *Intraneorum* sunt :

- a) Donatio Regia, ad quam tanquam species illius *Præfektio*, & *Adoptio* refertur.
- b) Literæ Armales

II. *extraneorum*

- c) Indigenatus.

XXXV.

Donativa Nobilitas etiam sine expressa ejus mentione, non *aggregativa* absque hac Nobilem efficit, *receptiva* : non ante suum sortitur effectum, quam omnibus Legis requisitis sit satisfactum.

XXXVI.

Palatini Donatio non nobilitat, Prælatorum vero solum *Prædiales*, non Regni Nobiles efficit.

XXXVII.

XXXVII.

In omni consequendæ Nobilitatis modo inter alia etiam Personæ nobilitandæ libertas est necessaria. Hinc statutionis tempore, ratione quoque Personæ Donatarii Contradictio recte interponitur.

XXXVIII.

Donatione ob legitimam quoad Bona interpositam Contradictionem ruente, Nobilitas haud amittitur.

XXXIX.

Adoptatus in Fratrem non minus, ac in filium Consensu Regio accedente Nobilis efficitur.

XL.

Tum Adoptio, tum Præfectio Consensu licet Regio firmata, supernascentibus legitimis Successoribus ipso facto quoad Bona avitica, non item acquisita rumpitur.

XLI.

Ad Nobilitatem Donativam coram Foro Contradictorio edocendam, in defectu amissionis Literarum Originalium, sufficiet productio Literarum Expeditoriarum super quartalicio confectarum, tempus præscriptionis Jurium Regalium transcendendum.

XLII.

Qui sui Juris non sunt, illi vel *Patriæ*, vel *Tutoreæ*, vel *Dominicæ* subsunt potestati. Patria potestas in Liberos ex justis Nuptiis aquiritur, hæc soli Patri non etiam Matri competit.

XLIII.

Legitimati per *subsequens Matrimonium* Jura legitimorum obtinent, *Principis* autem Legitimatio successionem duntaxat contra Fiscum, *Pontificis* contra neminem successionem tribuit.

XLIV.

XLIV.

Tutela *Testamentaria* modo legitimo instituta etiam in regula Aviticorum præfertur *legitimæ*, hæc ab onere reddendarum rationum nonnisi Patrem, & Matrem eximit.

XLV.

Parentes ob gestæ Tutelæ labores *sextam* Proventuum Pupillarium partem prætere in regula nequeunt.

XLVI.

Suspectus Tutor recte amovetur, amotus & in *personam* Pupilli *infidelis* infamia notatur, in *rem* duplum præstat.

XLVII.

Potestas *Dominica* in Colonos, & servos *Jurisdictionem* etiam complectitur, Nobilis tamen per Colonicalem sub Dominio quodam Terrestri assumptam conditionem, nec prærogativis personalibus renunciasse censetur, nec Filiis suis sive ante, sive post subjectionem natis præjudicare potest.

XLVIII.

Fiscus Regius in rei persecutionibus jure privatorum utitur; Hic, quamvis specialibus munitus sit Privilegiis, in *petitorio* attamen constitutus a probando Actionis suæ titulo immunis non est, neque præ anterioribus Creditoribus, vel Dotalistis Prælationem prætere efficaciter potest.

E X
SECUNDO INSTITUTIONUM LIBRO.

XLIX.

Jus, quod circa res versatur, aut *in re*, aut *ad rem* esse dicitur.

L.

Jus in re Civili Originario modo acquiritur: Donatione *Regia*, vel *Palatinali*. *Hæc* limitata, *Illa* quantum ad *Bona* ex Legibus conferibilia, nullis circumscripta limitibus.

LI.

Tituli, ex quibus Donatio Regia impetrari potest, *quinque*. Cardinales, ad quos tanquam fontes omnes Bonorum Impetrationes reduci debent, *duo* sunt: *Nota*, & *defectus*.

LII.

Unicuique Impetrationis speciei adnecti potest *Titulus Juris Regii*, quo temere defenso, & non probato Impetrator in perennali Bonorum æstimatione convincendus.

LIII.

Donatarius Bona Notorii, quæ sub prætensionem, aut litem venerunt, nec impetrasse, nec sua fecisse censetur.

LIV.

Consensus Palatinalis Falsioni, per quam partitio Bonorum a Corpore facta fuit, superinductus, aut Bonorum ex Inscriptione Principis possessorum facta per Palatinum Donatio locum in Jure obtinere non potest.

LV.

Nulla Palatinalis Donatio Ignobili patrocinator, nisi per Principem in Privilegium redigatur.

C

LVI.

LVI.

Quælibet Juris Possessionarii Donatio a Rege, vel Palatino facta, licet clausulam: *hæredibus, & posteritatibus* non contineat, ad Filios extenditur.

LVII.

Donatio sub clausula: *Hæredibus Successoribus, Posteritatibus, Legatariis, Cessionariis* Fæmineum quoque in defectu Masculini concernit sexum.

LVIII.

Jus plenum constituit Donatio, & Statutio possessorio firmata. Quapropter Donatario ante adeptum legali Juris via possessorium deficiente, ex defectu ejusdem Bona impetrari non possunt.

LIX

Omnis Donatio tam Regia, quam Palatinalis intra annualem ab impetrata Donatione revolutionem Statutione firmari debet, adeo quidem: ut Statutione intra Annum non peracta, Donatio nullius sit Juris, et effectus.

LX.

Consensuales tamen Literas privilegiales, si titulum Juris Regii adnexum non habeant, intra Annum a Die emanationis Consensualium Statutione firmari minime oportet.

LXI.

Quamvis Statutio Jure ordinario in facie Bonorum peragenda veniat, in casu tamen Pestis, etiam extra faciem Loci, non vero etiam ob metum Prædonum, vel aliorum Hominum securitatem publicam turbantium valida est,

LXII-

Legitime opposita Contradictio *Statutionem* quidem impedit, non tamen *Restatutionem*,

LXIII.

LXIII.

Æqualitas Juris sexum inter sexum ex *concernentia* oritur : hæc vero vel ex *Donationum clausulis*, vel *Præscriptione*, *Fassioni-*bus, *Legatis*, *Legisque dispositione*.

LXIV.

Bonis hæreditariis Masculorum insunt onera :

- a) *Quartalitium*
- b) *Jus Capillare*
- c) *Dotalitium*.

LXV.

Quartalitium competit Filiabus Impetratoris ex Bonis soli sexui Masculino collatis, his non existentibus Jus hoc ad Filias Successorum ejus descendantium ordine generationis proximas devolvitur. Ex Bonis, in quibus sperativam successionem habent, *Quartalitium* petere nequeunt.

LXVI.

Præstitum, & exolutum *Quartalitium* natura sua æqualitatem Juris non tollit.

LXVII.

Ex pecuniis, quas Bona pro Sexu Masculino tantum Impetrans Contradictori numeravit, Fæminis portio competit, non tamen ex ipsis Bonis.

LXVIII.

Jus capillare in casu etiam illo, ubi Fæminæ post defectum Masculorum quoad summam inhærentem Successionem in Bonis obtinent, contra Fiscum Regium prætendere possunt.

LXIX.

Uxori nonnisi post Fata Mariti ad acquisitionem Dotis Actio realis enascitur, qua, prout & Juribus vidualibus Mulier frustrari non potest ob solam Mariti desertionem, & usque

obitum illius extra lares habitationem, nisi causa desertionis Mariti per Forum Spirituale prævie cognita.

LXX.

Dotem, & *legalem*, & *scriptam* prætendere nequit; ad *illam* præmortuæ Uxoris successores Jus prætensionis habent, *hanc* Uxore absque Testamento mortua Maritus retinet.

LXXI.

Dos *scripta* etiam *legalem* excedens, modo excessiva non sit, in defectu adquirentium ex Aviticis exolvenda est.

LXXII.

Testamentum vel una Juris solennitate destitutum nusquam sustinetur, *Privilegiatum* tamen absque omni tenet solennitate.

LXXIII.

Dolo in partem Testamenti incidente, esto membris illius non connexis, Testamentum totum corrumpit.

LXXIV.

Codicillus Testamento absolute firmari non debet, unde absque omni prius, vel posterius facto Testamento subsistit.

LXXV.

Majoratus, & *Senioratus* etiam per Testamentum, sed in adquisitis duntaxat constitui potest, Consensum attamen Regium, ac legitimam publicationem ita requirit, ut sine his legales effectus non producat.

LXXVI.

In Bonis ante divisionem per unum ex Fratribus mediante Donatione Regia obtentis, reliqui post hujus defectum non succedunt.

LXXVII.

LXXVII.

Deficienti præfectæ per unum Fratrem cum alterius Consensu Filia in Bonis præfectionalibus, supersite licet Patrono, Fiscus succedit.

LXXVIII.

Mortuo Religioso jam professo in rata Decimalitate Eadem excisa Religio, & non Frater succedit.

LXXIX.

Filia seu nupta, seu innupta ex nulla ratione Patrem ad Bonorum utrique licet sexui communium Divisionem cogere potest.

LXXX.

Noverca in casu intestate decedentis Mariti res mobiles cum Privignis æqualiter devidit.

LXXXI.

Obtenta in Bonis per notam Infidelitatis amissis, Gratia, nonnisi post eam geniti Filii Patri succedunt.

LXXXII.

Errores in primæva Divisione, facto dividendum commissi corrigendi sunt non via facti, sed vel per *Novam Divisionem*, vel *Rectificationem* ejusdem.

LXXXIII.

Nova Diviso, Extraneis in Bonis per se comparatis divisionem ineuntibus, locum in Jure non obtinet.

LXXXIV.

Eadem non sustinetur respectu rerum pure mobilium, sed neque admittitur in casu, ubi prima divisio in conformitate Testamenti per Aquisitorem conditi fuit peracta.

LXXXV.

Proportio ~~usus~~ nullam seu divisionem, seu metationem patitur.

LXXXVI.

Fiscus Regius omnibus Regnicolis liberis, in casu manifesti defectus seminis immediate succedit, imo & peregrinis, Eorum vero, quorum defectus est dubius, vel qui notæ, aut Criminis accusati sunt, Bona nonnisi lata, & pronunciata sententia adprehendit.

LXXXVII.

Præscriptio, etiam non edocta bona fide, Jure nostro sustinetur. Hæc in Pignoribus, ac inter Condivisionales Bonorum communium dividendorum perperam opponitur.

LXXXVIII.

Amicæ Requisitiones, vel Repetitiones, excepto casu Articuli 37. 1729, Præscriptionem non impediunt.

LXXXIX.

Venditori ex dolo, & Fraude solum, non item ex præjudicio, aut evictionis impossibilitate contra Emptorem Actio admittitur.

XC.

Falsio perennalis tametsi necessaria, nisi subinde in loco authentico celebretur, ad pignus reducitur: imo sub privatis sigillis celebrata, impetrato licet Consensu Regio, perennalis non efficitur.

XCI.

Fassiones erga Relationem exmissi Jurati celebratæ, quamvis cum Clausulis perennalitatis expeditæ pro pignoratitiis duntaxat habentur.

XCII.

Nec Maritus Uxori, nec Uxor vicissim Marito Bona avitia, seu perennali, seu pignoratitio titulo in regula vendere potest.

XCIII.

Ad valorem Fassionis præmonitio erga omnes Juris, & Sangvinis communionem habentes est necessaria, unde hanc præmittendam esse erga Condivisionales quoque extra possessorium Bonorum, communis tamen Juris existentium constitutos, non secus Actionem ex neglecta præmonitione successoribus quoque competere inferitur.

XIV.

Filii sub Patria potestate constituti, & minores præmoneri non debent, prout & beneficia, aut præstita Fidelia servitia recompensandi causa factæ translationes nullam requirunt præmonitionem.

XCV.

Cambium nullam præmonitionis necessitatem requirit, quod subsistit in Jure in statu quoque indiviso Bonorum factum, quoad ratam tamen cambiantis.

XCVI.

Quamvis Nepoti vivente Avo, & Patre ad invalidationem Fassionis per Avum Paternum celebratæ Actio non competet; admittitur tamen eidem Actio ad invalidandam Fassionem Avi paterni jam demortui in Casu illo; dum ad hanc nullo facto suo Pater concurrat.

XCVII.

Invalidationi non subsunt Fassiones super Bonis per Antenatos Fatentis Jure temporaneo acquisitis celebratæ.

XCVIII.

XCVIII.

Ad invalidationem Conditionum pignori adjectarum procedenti, Bonorum Aviticitas probanda est.

XCIX.

Fiscus Regius excessive obligato, nondum tamen a debitore numerato Interesse ad amissionem fortis procedere nequit, sed neque illegale per debitorem præstitum Interesse pro se retinere valet.

C.

Nulla solvendi Interusurii conditione expresse in Chartabianca apposita, Interusurium per Creditorem prætendi nequit.

CI.

Fidejussore semet expresse ad solvendum Interusurium haud obligante, principali autem debitore solvendo impari, Fidejussorem ad persolutionem Interusurii haud obligari.

CII.

Quamvis prælatio debiti metienda sit a prioritare Intabulationis; hæc tamen contra illos Creditores, quos in petitorio deprehendit, prælationem continet.

CIII.

Cujusvis minutæ particulæ ad nobilitatem possessionem pertinentis Occupatio non importat actum majoris Potentiæ, neque ille, qui durante Diæta particulam Bonorum cujuspian Ablegati occupat, in pæna Actus majoris Potentiæ convinctur.

CIV.

Actor Ignobilis quamvis actum violentum comprobans, pænam violentiæ non acquirit.

CV.

CV.

Actio Violentialis in Commiffione fundata, probam commiffionis exigit.

CVI.

Officiales ob actus potentiarios ex Officiolatu patratos, etiam dimiffo Officio ex eodem Officiolatu conveniuntur, & Byrfagia ex Bonis Dominorum defumuntur.

CVII.

Dominus Terreſtris de ſubditis ſuis tam minoris, quam majoris Potentiæ actum patrantibus impendere debet.

CVIII.

In caſu Abactionis non ſufficit ſola verbalis, neque cum ſolo tantum Judice Nobilium communicata ſine conſenſu partis abigentis, eſto ſcripto per pecorum abactorum Dominum præſtita cautio.

CIX.

In caſu ſuccifionis Silvarum licitum eſt ſucciforem ſine ſpoliationis rerum ſecum habitarum, non item ſine inareſtationis ſub pæna violentiæ comprehendere.

E X

TERTIO INSTITUTIONUM LIBRO.

CX.

Competentia Fori non ſolum ex Legis diſpoſitione, ſed etiam ex Compromiſſo in ſcriptum redacto habetur.

CXI.

Judex in cauſis Civilibus ſemper juxta allegata, & probata, non vero ſecundum privatam Scientiam Jus dicere tenetur.

D

CXII.

CXII.

Actoratus principaliter consistit in Jure aquirendi rem sub-
stratam, minus principaliter autem in ætate.

CXIII.

Ignobili ex Contractu Causam actoratu proprio suscitanti Exceptio activitatis per nobilem perperam opponitur.

CXIV.

Beneficium Extraserialitatis Causæ nonnisi pauperibus vere, & sufficienter comprobatis competit. Hinc conceditur etiam in Causis Ignobilium, non admittitur e contra Actori sub pallio paupertatis latenti, aut Actori quamvis pauperi, si tamen Coactores divites habeat.

CXV.

Evocatio ad J. Tabulam Regiam medio unius Jurassoris condescendit, neque valet Citatio per duos Comitatus Nobiles extra Officium Magistratuale constitutos.

CXVI.

Coram Judice esto evidenter incompetente, dummodo is publica Jurisdictione sit præditus, citatus comparere sub pænâ Contumaciæ obligatur.

CXVII.

Levatam Causæ Actore altero die Terminis in partibus instituente, Reus comparere non obligatur, esto absentia causam rationabilem assignare velit.

CXVIII.

Actor Ingerentis Genealogiam intra quantum quoque gradum circa prodictionem fraterni Sanguinis in quæstionem summere potest, non vero temere negare.

CXIX.

CXIX.

Ingeſſio in cauſis ad reſolutionem pignoris promotis locum habet, modo Ingerens eodem cum Actore titulo cauſam ſubintret.

CXX.

Ingeſſioni poſt definitivam Sententiã, Prohibita etiam adhibita, locus in Jure non datur.

CXXI.

Evictio vel ex *Natura rei*, vel *Contractu*, vel ex *diſpoſitione Legis* oritur, cui tamen Contrahentes renunciare poſſunt.

CXXII.

Evictor etiam tum, dum hic jam ut Incattus in proceſſu ſtat, per Evincendum citari debet.

CXXIII.

Exceptiones dilatoriæ, quo proponantur ordine, nihil Lege ſancitum habetur; quare Exceptio Judicatus reliquis poſtpoſita ſerotina cenſenda haud eſt.

CXXIV.

Prorogationis beneficio utenti interea ratione prætenſionum aliarum active procedere integrum eſt.

CXXV.

Ad peremptorias Exceptiones, quarum duæ tantum ſunt: *Calumnia*, et *Præſcriptio*, interdum etiam Actoratus refertur:

CXXVI.

Plenipotentarius alterum in locum ſui ſubſtituere nequit, prout itaque hic Domino ſuo prodeſt, ita et negligentia ejus Domino nocet, fraus autem, et Dolus neutiſqam.

CXXVII.

Unde Acta Plenipotentiarum dolo, & fraude in præjudicium Principalis gesta, si non ipso Jure nulla, profecto rescindibilia sunt.

CXXVIII.

Plenipotentarius per revocationem cessat, non etiam Procurator.

CXXIX

Revocatio Procuratoris semper nova responsione supplenda est, acta tamen ante revocationem quibusdam in casibus valide rursus inducuntur.

CXXX.

Revocationi Procuratoris post finalem quoque Sententiam, Prohibita tamen adhibita, locus in Jure datur.

CXXXI.

Depositio Causæ solis Actoribus principalibus, non etiam Ingerentibus competit, hæc in una, eademque Causa pluries: Prohibita respectu totius Causæ decursus bis tantum admittitur.

CXXXII.

Testes ad perhibendum Testimonium sub pæna legali compelli possunt; Nobilis tamen penes solam V. Comitum Commissionem veritatis Testimonium perhibere recusans, nulli pænæ subjacet.

CXXXIII.

Juramentum tam revelatorium, quam Judiciale Litis decisorium Ecclesiastici etiam coram Foro seculari, non ad Conscientiæ puritatem, sed corporaliter deponere tenentur.

CXXXIV.

CXXXIV.

Quamvis Judicium Compromissionale Apellatam ex natura sua respuat, expressa tamen Partium voluntate reservari potest.

CXXXV.

Tametsi in Contractu omnia in genere Juridica Remedia præscissa sint, Appellata tamen exclusa esse non censetur.

CXXXVI.

Executio vitiose peracta erga solum Mandatum Correctorium emendari nequit, sed processu Correctorio agendum est.

CXXXVII.

Executio impediri potest *Repulsione*, vel *materialiter*, vel *formaliter* sumpta.

CXXXVIII.

Repulsio respectu unius, ejusdemque Causæ, & substrati nonnisi semel admittitur, cujus remedium non a Judicis Testimonialibus, sed a natura, & indole causæ est metiendum. Unde sequitur:

CXXXIX.

Repulsionem formalem ex merito Causæ petendam, Oppositionem ad legales rationes reducendam.

CXL.

Cuicunque licita est Oppositio, illi competit etiam reoccupatio Bonorum, quæ sensu Legum intra Annum duntaxat pro tali censetur, post Annum facta simplicem Occupationem redolet.

CXLI.

Novum Judicium tam *simplex*, quam *cum Gratia* semel tantum & extra Dominium admittitur, in quo productio Fundamentalibus Processus Novisato incumbit.

CXLII.

CXLII.

Causa totam Excelsam Curiam transiens, penes Novum simplex sine pœna Calumniæ per Actorem expetita resuscitari non potest.

CXLIII.

Causæ ante 32. Annos terminatæ, Protestatione quoque interposita, Beneficium Novi non competit.

